

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

MEDNARODNE SMUČARSKE TEKME

NA PLANICI

od 21. do 23. marca 1952

LETNIK VII.

CELOVEC, SREDA, 19. III. 1952

ŠTEV. 21 (481)

Novi korak zapada glede avstrijske državne pogodbe je naletel na različen odmev

Kar smo v naši zadnji številki poročali o noti zapadnih treh velesil, ki so jo poslale Sovjetski zvezi skupno s skrajšanim osnutkom za avstrijsko državno pogodbo, smo povzeli iz radio-poročila, sprejetega tik pred zaključkom redakcije. Tedaj javnosti še ni bila znana niti vsebina note, niti vsebina skrajšanega osnutka državne pogodbe. Sedaj pa so že slišati tako odobravanja tega koraka zapadnih sil, kakor tudi in celo v večji meri glasovi, — ne samo iz kominformistične strani — ki pravijo, da ta korak v danem mednarodnem položaju, ki je nastal s sovjetsko noto o nemški mirovni pogodbi, ni ravno najbolj na mestu.

V svoji noti zapadne tri velesile ugotavljajo, da je zadnja, za 21. januar t. l., napovedana pogajanja o avstrijski državni pogodbi preprečil sovjetski delegat, ki se jih enostavno ni udeležil, ter spominjajo na Moskovsko deklaracijo, ki govori o vzpostavitvi Avstrije kot samostojne neodvisne države. Sovjetsko zvezo grajajo, češ da je kriva samo ona, da ta Avstriji dana obljuba devet let po podpisu Moskovske deklaracije še vedno ni izpolnjena. Na koncu nota priporoča sovjetski vladi, naj predloženi skrajšani osnutek avstrijske državne pogodbe skrbno prouči ter vprašuje, ali je sovjetska vlada pripravljena naročiti svojemu namestniku zunanjega ministra, naj se takoj spet vključi v pogajanja za avstrijsko državno pogodbo. Ta novi predlog je namreč, tako pravi nota, v skladu z Moskovsko izjavo o Avstriji in vsebuje vse predpogoje, ki so potrebni za vzpostavitev avstrijske neodvisnosti.

SKRAJŠANI OSNUTEK

za avstrijsko državno pogodbo vsebuje naslednjih osem točk, na katerih sedem je Sovjetska zveza — kakor smo povedali že v zadnji številki našega lista — nekoč že pristala:

1. Zavezniške sile in države, ki se pridružijo pogodbi, priznavajo obstoj avstrijske Zvezne republike kot suverene, neodvisne in demokratične države.

2. Vsakršna politična kakor tudi gospodarska združitev Avstrije in Nemčije je prepovedana.

3. Vse zavezniške sile se obvezujejo, da bodo spoštovale neodvisnost Avstrije in njeno teritorialno nedotakljivost. Kot avstrijske meje so določene one meje, ki so obstojale dne 1. januarja 1938. leta.

4. Zasedbene sile se obvezujejo, da bodo umaknile vse zasedbene čete iz Avstrije kakor hitro bo to mogoče, vsekakor pa najkasneje tekom 90 dni po tem, ko bo pogodba začela veljati.

5. Reparacij se od Avstrije ne bo zahtevalo nobenih.

6. Vse vrednote, ki so jih zaplenile zasedbene čete ali zasedbena komisija kot vojni plen ali kot takozvano nemško imovino kakor tudi vsa finančna sredstva, ki jih je Avstrija morala dati na razpolago in še niso porabljena, morajo biti vrnjena Avstriji.

7. Vse države — članice Združenih narodov, ki so sodelovale v vojni proti Nemčiji, imajo možnost, da se pridružijo tej pogodbi.

8. Pogodba, ki je napisana v ruskem, angleškem in francoskem jeziku, postane veljavna neposredno po njeni odobritvi (ratifikaciji) s strani sovjetski, ameriške, britanske, francoske in avstrijske vlade oziroma parlamenta.

RAZNI KOMENTARJI

V ameriškem zunanjem ministrstvu smatrajo ta osnutek in noto zapadnih velesil glede na avstrijsko državno pogodbo kot „poizkus pravične rešitve avstrijskega vprašanja“. Že leta 1949 bi bilo mogoče skleniti pogodbo za Av-

strijo, vendar so sovjetski predstavniki to stalno preprečevali. Avstrijski vladni krogi trdijo, da je vsa Avstrija zelo ugodno sprejela vest o zapadnem koraku v Moskvi, kajti „Avstrijci pozdravljajo vsak korak, ki bi mogel prebuditi pogajanja o državni pogodbi“ — pravi kancler Figl.

Če pomislimo, da sovjetska zasedbena oblast prejema od Avstrije ogromne svote na račun okupacijskih stroškov, poleg tega pa ima

še številne druge materialne koristi iz upravljanja „nemške imovine“ v svoji zasedbeni coni, vidimo, da je prav malo verjetno, da bi Sovjetska zveza pristala na ta zapadni predlog in na sklenitev državne pogodbe prav v tem trenutku. Saj bi to na drugi strani pomenilo tudi konec sovjetske pravice vzdrževanja okupacijskih čet na področju Madžadske in Romunije za „varstvo prometnih zvez“ z Avstrijo, — konec sovjetskih zahtev, naj ji Avstrija pla-

Demokratična fronta delovnega ljudstva, Celovec, Gasometergasse 10

Vabilo

na III. občni zbor

Demokratične fronte delovnega ljudstva

ki bo v torek, dne 25. marca 1952, ob 9. uri v dvorani I Delavske zbornice v Celovcu, Bahnhofstraße 44.

Enotnost je prok za obstoj slovenskega ljudstva na Koroškem!

Celovec, dne 15. marca 1952

Izvršni odbor

Demokratične fronte delovnega ljudstva

Gruber zadovoljen s samim seboj

Pretekli teden se je avstrijski zunanji minister dr. Gruber nahajal v Rimu, kjer je skupno z italijanskim ministrskim predsednikom podpisal italijansko-avstrijski kulturni sporazum. Po tem sporazumu bodo ustanovili na Dunaju italijanski, v Rimu pa avstrijski kulturni inštitut, izmenjavali bodo vseučiliške profesorje in druge kulturne delavce ter začeli tesno sodelovanje na področjih muzike, umetnosti in filma.

Poleg tega je Gruber imel v Italiji še razne govore, zadnjega predvčerajšnjem v Milanu, in se je razgovarjal razen z De Gasperijem tudi še z drugimi visokimi funkcionarji italijanske demokristjanske stranke, iz česar sodijo politični opazovalci, da je le vprašanje okrepite sodelovanja med italijansko demokristjansko stranko in avstrijsko ÖVP bil poglobitveni vzrok Gruberjevega obiska v Rimu, ter da so podpis kulturnega sporazuma rabili bolj kot krinko, s katero so hoteli prikriti dejanske medsebojne namene italijanske in avstrijske reakcije.

V neki izjavi, ki jo je Gruber podal dopisniku lista „Il Popolo“, govori o avstrijsko-italijanskem sporazumu zaradi južnih Tirolcev, sklenjenim 1946. leta v Parizu, med njim in ministrskim predsednikom De Gasperijem, ter zatrjuje, da ta sporazum „izborni funkcionari“ in celo male diference, ki so nastale iz same narave tega sporazuma, ni bilo težko odstraniti. Vedno se je to zgodilo v duhu prijateljstva in medsebojnega razumevanja.

Znano pa je, da južni Tirolci s tem sporazumom niso povsem zadovoljni. V njihovem listu „Dolomiten“ čisto beremo o neizpolnjenih njihovih upravičenih zahtevah, tudi njihovim študentom, da navedemo samo en primer, ne priznavajo izprikeval, diplom in izpitov, ki so jih napravili oziroma dobili na avstrijskih šolah in vseučiliščih. Vidimo torej, da jih tlačijo podobni problemi, kot nas koroške Slovence, pa čeprav imajo že mnogo več narodnostnih pravic, na katere mi še in še zaman čakamo. Vidimo pa tudi, da avstrijskega

zunanjega ministra (in verjetno gotove avstrijske vladne kroge sploh) niti ne zanimajo težnje članov lastnega naroda v tuji državi, kaj bi jih šele zanimalo naše težnje in upravičene zahteve. Gruberju in njemu enakim je glavno prijateljstvo s prav takimi reakcionarji v ostalem svetu, pa so že zadovoljni in radevolje prezrejo težnje prizadetih po Grubersko-De Gasperiskih sporazumih.

Skopje. — V Makedoniji reorganizirajo vse javne knjižnice, da bi tako vsak okraj dobil svojo veliko, vsem zahtevam ustrezajočo knjižnico. V Bitolju je bilo n. pr. doslej 60 knjižnic, zdaj pa bo samo ena, ki bo imela nad 22.000 knjig. Po reorganizaciji bo v Makedoniji vsega skupaj okoli 1000 knjižnic, ki bodo imele nad 330.000 knjig.

Razveseljiva razlika

Svoječas smo v našem listu poročali o nekem zasedanju onih koroških učiteljev, ki so politično vpreženi v ÖVP-jevski voz. Najznačilnejše na tem zasedanju, nad čimer smo izrazili tudi svoje začudenje, je bilo to, da so morali zbrani učitelji namesto pedagogov in kulturnikov poslušati proslulega nacističnega politika — Steinacherja, čeprav takrat še niti ni bil viceprezident koroške ÖVP.

In spet beremo, da so se prejšnji teden zbrali v Celovcu učitelji. Tokrat učitelji, ki so vključeni v socialistično učiteljsko društvo Avstrije. Imeli so svojo deželno konferenco, na kateri so razpravljali o prizadevanjih neklih ÖVP-jevskih krogov, ki bi radi uknili obstoječo državno šolstvo, namesto njega pa vpeljali konfesionalne privatne šole, ki naj bi jih vzdrževala država, s čimer bi, kakor je poudaril predsednik društva, državni poslanec dr. Mengebauer, stopilo v ospredje tisto kar razdvaja namesto tistega kar drži. Govornik je tudi kritiziral do sedanjosti nedelavnost ministrstva za pouk in prosveto, ki še ni poskrbelo za sodobno napredno šolsko zakonodajo.

ča 150 milijonov reparacij, — konec dobav živil in industrijskih proizvodov iz sovjetske cone Avstrije, — konec upravljanja naftnih polj pri Zistersdorfu, ki dajejo en milijon ton nafte letno i. t. d.

Ne oziraje se na kominformovski tisk, ki mora po navodilih svojih kremeljskih gospodarjev z navajanjem povsem drugih „argumentov“ (s katerimi skuša skrivati prav te dejanske sovjetske interese v Avstriji) pobijati zapadno noto in skrajšani osnutek državne pogodbe, so se v zadnjih dneh tudi na zapadu uveljavili glasovi, ki tega koraka zapadnih velesil ne odobravaljo. Predvsem v angleški prestolnici smatrajo, in vplivni časopis „Times“ tudi tako piše, da ne bi bilo umestno, zahtevati od Rusov, naj se umaknejo iz Avstrije in ji prepustijo vso bivšo nemško premoženje, ravno tedaj, ko oni sami (vse eno, ali iskreno ali neiskreno) predlagajo z umikom vseh zasedbenih oblasti tudi svoj umik iz mnogo važnejše točke svetovno političnega pomena, namreč iz Nemčije.

Kar se pa končno še tiče stališča nas koroških Slovencev do novega osnutka za avstrijsko državno pogodbo, vsekakor v njem pogrešamo vsakršno zagotovilo, da bo Avstrija morala upoštevati pravice narodnih manjšin v državi. Kakor znano, so se namestniki zunanjih ministrov tudi o tej točki prvotno osnovane državne pogodbe že „sporazumeli“ leta 1949, v Parizu.

Vatikan bo imel trgovsko mornarico

Avstrijska tiskovna služba poroča iz Rima, da se bodo še letos pojavile na svetovnih morjih ladje z novo zastavo. Po 82 letih, odkar cerkev ni več posvetna država, bo Vatikan kot njen naslednik spet razpolagal z lastnim ladjevem. Vatikanska mornarica bo že letos imela 10 tovornih ladij s skupno zmogljivostjo 10.000 brutoregisterskih ton, prihodnje leto pa se bo že podvojila. Papeževa vatikanska komisija je te dni odobrila pravila, ki bodo urejevala bodočo papežovo trgovsko mornarico. Posadka vsake ladje bo imela cerkvenega asistenta, ki bo izvrševal posle kaplana in bo član oficirskega štaba na ladji, podrejen pa bo direktno ladijskemu kapitanu.

„Moje kraljestvo ni od tega sveta“ je nekoč dejal Jezus Kristus. Njegov prvi namestnik — preprost ribič — se je odpovedal svojemu edinemu malemu čolnu, ki mu je dotlej služil za skromno preživljanje. Od tega je seve že poteklo skoro dvatisoč let...

Iz poročila o konferenci posnemamo, da sta se je udeležila kot gosta tudi dva zastopnika sindikata učiteljev in profesorjev Jugoslavije, in sicer profesorica Vedernjakova in nadučitelj Trobiš, ki so ju zbrani učitelji prisrčno pozdravili. Prof. Vedernjakova je posredovala pozdrave učiteljev Slovenije in izrazila željo po tesnem sodelovanju s sosedno Koroško.

Iz poročila ni razvidno ali je bil na konferenco povabljen in navzoč tudi kak zastopnik slovenskih učiteljev na Koroškem, kar bi nedvomno le koristilo medsebojnemu spoznavanju in razumevanju potreb, ki jih imata v pogledu šolstva oba naroda na Koroškem.

Vseeno pa s priznanjem beležimo razveseljivo dejstvo, da dobršen del koroškega učitelstva že vidi svoje kulturno poslanstvo v navezovanju in utrjevanju medsebojnih stikov preko narodnih in državnih okvirov in se s tem vidno otesa pogubnih vplivov nacionalističnih nestrpnosti, ki imajo nekulturno poslanstvo, da razbijajo mostove med narodi in državami sosedni.

Nesramnega obrekovanja naših prosvetnih delavcev mora biti konec

Preteklo nedeljo je bilo v Št. Janžu v Rožu gostovanje kulturno-umetniške skupine iz Brnce, ki jo vodi režiser in poklicni igralec Jože Kerpold. Z velikim uspehom so podali v Tišlerjevi dvorani moderno veseloigro „Peg, srček moj“ in izvali med hvaležnim občinstvom val navdušenja, ki je odmeval še dolgo po prireditvi. Res zanosno igranje na odru, svojih vlog večji igralci, izbrani kostumi in splošno dobra izvedba odrskega komada so izpričali sposobne in izvežbane igralce ter spretnega in vsestranskega režiserja, ki je bil brez dvoma kos nelahki odrski nalogi, ki so si jo zastavili brnški igralci. Z uspehom je pokazal režiser, da so tudi naši skromni podeželski odri (če se ne bojijo truda) zmožni, da uprizorijo z malimi sredstvi živahno in bogato opremljeno odrsko revijo, ki pokaže našim ljudem enkrat tudi drugo plat življenja na odrskih deskah.

Ni bila to edina stvar, ki jo je spravil s svojo igralsko skupino v teku zadnjih mesecev na oder. Več dram, ki so že šle čez deske domačega in sosednjih odrov, so izkazovale njegovo sposobnost in skrajno nesebično ter vneto požrtvovalnost za prosvetno udejstvovanje, mimo pomoči, ki jo je nudil tudi več drugim dramskim skupinam v različnih SPD. Ne nazadnje pa je bila tudi njegova radijska oddaja govorniške igre „Vrtinec“ ki je pomenila redkost v vrsti kvalitetnih oddaj, izpričevalo njegove teterske izobrazbe.

Zato je tudi razumljivo, da so ljudje, ki so obiskali prireditve njegove igralske skupine in poznajo njegovo nesebično požrtvovalnost za naše odrsko življenje, z velikim začudenjem in osuplostjo brali v Tedniku neokusne izpade ravno proti njegovi osebi in njegovemu delovanju.

Zlasti zadnja številka Tednika prinaša pod naslovom „Za pravo prosveto“ članek, ki je nesramen pamflet in pomeni ogabno obrekovanje njegovega truda na tako neokusen način, kakor so ga sposobni le gotovi ljudje. Dovolj jasno prikazuje značaj onega „Starega prosvetaša“, ki se je nedolžno oproščal pred SPD „Peca“ v Šmihelu zaradi „Tednikovih škarij“, ki so ba je „popačile prvotno obliko njegovega dopisa“, v svojem članku — kakor ga je objavil zadnji Tednik — pa vzorni „Stari prosvetaš“ dolži „škarij“ naš list da bi verjetno opravičil svoj postopek v zavesti da naš list nikdar ne bi objavil tako nesramnega osebnega izpada proti zavednemu in požrtvovalnemu prosvetašu. Nič manj karakteristično pa tudi ni za list „krščanskih“ urednikov, ki v kočljivem trenutku brezobzirno izda in razkrinka svojega sotrudnika in skuša rehabilitirati svojo omadeževano vest na njegovem hrbtu kar mu pred ljudstvom pa nikakor ni uspelo. Res, dva svojega imena vredna „moralista“ sta si podala roke.

Nismo zapisali tega samo zaradi tega, ker nam narekuje naš moralni čut, da smo dolžni.

Neusmiljeni fašistični režim v Španiji

V Barceloni so nedavno na smrt obsodili enajst delavskih funkcionarjev, ki so se udeležili lanskih stavk za zboljšanje življenjskega standarda španskega delavstva. Številne intervencije iz inozemstva, med drugim s strani britanske laburistične stranke, s strani izvršnega komiteja Svetovne zveze svobodnih sindikatov itd., da Španija razveljavi smrtno obsodbo, niso nič zalegle. Pet od teh enajstih obsojenih so pretekli petek ustrelili. Ostalih šestim so spremenili smrtno kazen v 30-letno ječo.

Kakor poročajo iz Barcelone, je vseh pet delikventov odklonilo vsakršno duhovno pomoč kakor tudi vabilo naj prisostvujejo maši v kapelici barcelonskih zaporov. Junaško so pogledali smrti v oči.

Značilno je tako ravnanje fašističnih krvnikov, ki ne poznajo usmiljenja z borci za dobrobit ljudstva, odnosno je vse njihovo usmiljenje v tem, da hočejo nuditi „duhovno tolažbo“ žrtvam svojega nasilja preden jih postavijo pred puške.

Praga. — Predsednik vlade ČSR se je vrnil s svojega tridnevnega obiska vzhodnemu Berlinu. Uradno poročajo, da je vrnil nedavni obisk predsedniku Vzhodne Nemčije Piecku. V resnici pa gre za propagandistični manevar v času, ko je SZ predlagala konferenco „štirih“

da branimo čast in delo slehernega našega prosvetaša, ne oziraje se na „firmo“, ki daje pokroviteljstvo njegovemu delovanju. Mnogi ljudje, med njimi ugledne osebe, ki globoko spoštujejo iskreno in požrtvovalno prosvetno dejavnost in so brali te nizkotne izpade v Tedniku, so zahtevali od Slovenske prosvetne zveze, da nastopi kot kulturna predstavica proti takemu neodgovornemu obrekovanju slovenskih prosvetnih delavcev, ker je to njena moralna dolžnost.

Tudi tokrat hočemo pribiti, kar smo zapisali že v eni zadnjih številčk našega lista, da ne bomo prenehali zagovarjati sleherni iskreno in pošteno kulturno-prosvetno prizadevanje, ker se zavedamo, da je kulturna prosveta hrbtenica našega narodnega življenja. Nikakor pa ko-

roški Slovenci ne moremo dopuščati, da bi razni pisuni, ki sami vse premalo poznajo ljudsko prosvetno delovanje, da bi ga znali tudi ceniti, odrekli na podoben način sposobnosti prosvetnemu delavcu, ki mu je dala za njegovo poklicno izobrazbo spričevalo in potrdilo ena visokih kulturnih predstavnic slovenskega naroda — slovensko Mestno gledališče v Ljubljani, pri kateremu je bil tov. Jože Kerpold dalj časa poklicni igralec. Prepričani smo, da javnost ne sodi sposobnosti skozi ozka in zamegljena strankarska očala in ostro obsoja vse take neodgovorne in strastne izpade, o čemer bi se kratkovidni „uredniki in prosvetaši“ iz Mohorjeve hiše lahko sami prepričali, če bi se podali med ljudstvo tja, kjer živi in se bori za svoj narodni obstoj.

Avstrijsko-jugoslovanski sporazum o elektrarnah na Dravi?

Kakor posnemamo po nekaterih koroških listih, je gospodarska komisija Združenih narodov za Evropo objavila, da sta Avstrija in Jugoslavija sklenili pogodbo o izkoriščanju vodne sile reke Drave. S to pogodbo je Avstrija prevzela obveznost, da bo regulirala tok Drave tako, da bodo elektrarne ob jugoslovanskem delu reke lahko bolj učinkovito obratovale. Pogodba nadalje predvideva ustanovitev skupne avstrijsko-jugoslovanske komisije, ki naj bi reševala vsa vprašanja o izkoriščanju vodne sile. Poleg tega je Avstrija izrazila pripravljenost, da bo proučila zahteve po popravilu škode, ki jih uveljavlja Jugoslavija v zadnjih letih na podlagi tega, da avstrijske elektrarne ovirajo delo jugoslovanskih elektrarn.

Dodatno k temu poročilu pripominja „Die Neue Zeit“, da so to vprašanje proučevali pred dvema tednoma na Bledu zastopniki avstrijskega in jugoslovanskega elektro-gospodarstva, da pa z avstrijske strani še niso uradno potrdili, da bi bila z Jugoslavijo že sklenjena tozadevna pogodba.

Nad poročilom o sklenitvi pogodbe se seve silno razburja celovško kominformsko trobilo „Volkswille“, ki tudi v tem primeru slika strahove o „ameriških imperialistih in titofašistih“. Je pač križ, da teče Drava v Jugoslavijo. Če bi tekla v Moskvo ali vsaj v Budimpešto ali kako drugo kominformsko državo, bi bilo vse v redu. Tako je pa seve ogenj v strehi.

Kino, radio in tisk po svetu

Po podatkih, ki jih je pred kratkim objavila UNESCO, prebere 2.379.463.000 prebivalcev sveta dnevno 223.774.000 časopisov, razpolaga s 181.839.000 radijskimi aparati in s približno 42.444.900 sedeži v kinematografskih dvoranah. Toda razdelitev sredstev za razširjenje informacij je zelo različna v posameznih državah in celinah. ZDA porabijo n. pr. več kot 60% časopisnega papirja, ki ga izdelujejo po vsem svetu, medtem ko Indija, ki ima dvakrat več prebivalcev od ZDA, porabi manj kot 1% svetovne proizvodnje.

Evropejci kupujejo 33% svetovnih dnevni-

kov. V Angliji pa so bralci časopisov najštevilnejši, saj odpade na 1000 prebivalcev povprečno po 596 časopisnih izvodov. V Švedski pride na 1000 prebivalcev 301 radijski aparat, v afriških kolonijah Velike Britanije, Belgije, Francije in Portugalske pa na 1000 prebivalcev manj kot trije radijski aparati.

ZDA so največji proizvajalec dolgomeražnih filmov. Izrael pa ima največje število filmskih obiskovalcev, Avstralija razpolaga z največjim številom kinematografskih dvoran, kjer pride povprečno 183 sedežev na 1000 prebivalcev.

Odnos med mlekarnami in kmeti hromi oskrbo z mlekom

Odredba, ki jo je na dolgo in široko objavil Naš tednik-Kronika, da mora vsak kmetovalec, ki prodaja svoje mleko direktno od doma konzumentu in ga ne spravlja na trg preko mlekarn, odstopiti mlekarni na liter mleka 47 grošev kot takozvani izravnalni prispevek, je povzročila po naših vaseh silno ogorčenje.

Da bi plačevali, če prodamo dnevno kakšen liter mleka od doma, sedaj mlekarno še zato, da ona s tem nima nobenega posla, pa vendar presega in ga ne spravlja na trg preko mlekarnega dovoliti? Ali ni že dovolj, če moramo mleko kot svoje prodajno blago pustiti meriti od mlekarn, da ga nam plača, kakor se ji pač zdi ravno prav. Sedaj naj jih pa še posebej plačujemo zato, ker pomagamo svojemu bližnjemu? Na katerem zeljniku je pa ta ureditev zrasla?

Tako in včasih še bolj pikro se govori po naših vaseh. In v gotovem pogledu upravičeno. Upravičeno zaradi tega, ker nimamo na Koroškem opravka z mlekarskimi zadrugami (čeprav se tako imenujejo) niti s pošteniimi privatnimi mlekarnami, temveč z odkupnimi podjetji mleka, ki delajo v popolnem nasprotju z običajno trgovsko prakso. Odnos med mlekarskimi „zadrugami“ in njihovimi zadrugami je namreč ta-le: Kmet, prej z obvezno oddajo, sedaj pa z izravnalnim prispevkom, je prisiljen prodajati mleko mlekarni, vendar ne meri mleka in ne določa cene on, temveč mlekarna po svojih nastavljenih, ki imajo sicer zaupanja mlekarn, ne pa zaupanje kmetov.

Kaj neki bi rekla mlekarna ali njena oddajnica mleka, če bi prišli potrošniki po mleko, si ga merili sami, plačali pa toliko, kolikor jim

je ravno trenutno preostalo za mleko. In kaj bi rekla k temu oblast?

Da takšen pritisk in diktat „zadruga“ hromi oskrbo z mlekom in da povzroča nejevoljo in ogorčenje med kmeti je razumljivo še toliko bolj, ker ne vedo, kdo vodi „zadrugo“ in kam gre okoli 70 grošev pri litru mleka, kar znaša razlika med odkupno in prodajno ceno.

Na splošno ljudje po vaseh nimajo pravega pojma, čemu služi izravnalni prispevek. Tudi ne razumejo zakaj se n. pr. na Predarlškem navdušujejo za ta ukrep.

V pojasnilo hočemo navesti to-le: Cena mleka je v Avstriji enotna. Kmet v Žvabeku dobi za mleko ravno toliko kot pa kmet pri Velikovecu, navzlic temu pa pride prevoz od Žvabeka v mlekarno v Velikovecu mnogo dražji kakor pa iz sosednih vasi Velikoveca. Velikovška mlekarna pa običajno zalaga z mlekom tudi Celovec. Torej bi morali Celovčani velikovško mleko zaradi prevoza dražje plačevati kot pa n. pr. mleko iz Žrelca. Plačajo pa vsega enako. Da so odkupne in prodajne cene mleka lahko povsod enake, za to skrbi izravnalni fond, ki zbira denar iz izravnalnih prispevkov. Če bi ne bilo uradno izenačenih cen in bi bila prodaja mleka prosta, potem bi ne prišlo samo do pomanjkanja, temveč tudi za kmete škodljive konkurence pri prodaji mleka.

Zakaj se pa tedaj na Predarlškem navdušujejo za sedanjo ureditev, ki naj onemogoči prodajo mleka izven mlekarske zadruga? Predarlška, ki je po velikosti dvakrat manjša od Koroške, ima 91 mlekarskih zadrug z 6.792 člani, na Koroškem pa imamo komaj 6 mlekarskih zadrug, ki imajo 7.250 članov (torej je samo pičla petina kmetov včlanjenih v mle-

PO ŠIRNEM SVETU

Washington. — Po sporočilu ameriške uprave za vzajemno varnost je bila Franciji dodeljena pomoč 5.200.000 dolarjev za nabavo posebnih strojev za letalsko industrijo. Francija bo s temi sredstvi v kratkem začela izdelovati reaktivna lovska letala, podobna ameriškim letalom „Shabre“, ki pa bodo imela popolnejše taktično tehnične lastnosti.

Canberra. — Da bi preprečila nadaljnje padanje svojih deviznih rezerv, je Avstralija sklenila znatno zmanjšati svoj uvoz. Znižanje se nanaša na vse blago iz šterlinškega ali drugih denarnih področij. Znižanje uvoza posameznih predmetov se giblje od 20 do 80 odstotkov v primeri z letom 1951.

Bukarešta. — Dosedanji finančni minister romunske vlade Avile Luca, ki je član centralnega komiteja romunske delavske stranke, je odstopil zaradi težkoč po nedavni denarni reformi. Na njegovo mesto je prišel dosedanji predsednik državne komisije za preskrbo Dimitrij Petrescu.

Atene. — Grška redna vojaška sodišča pripravljajo dva nova procesa zoper člane KP Grčije. Na teh procesih bodo sodili desetorico članov KP, ki so jih aretirali v Pireju, ter odsotnim članom Politbiroja CK KP Grčije pod vodstvom Zahariadesa, ki so prav tako obtoženi vohunstva.

Pariz. — Predsednik vlade Atonine Pinay se je sestal z generalom Eisenhowerom, poveljnikom Atlantskega pakta, in z generalom Gruentherjem, njegovim načelnikom generalnega štaba. Pri sprejemu je bil navzoč tudi minister za narodno obrambo Rene Pleven.

Tokio. — Odbor japonske vlade za revizijo seznama oseb, ki so podpirale agresivnost Japonske in katerim je bila prepovedana udeležba v javnem življenju Japonske, je iz tega seznama črtal skupno 843 bivših vojaških, pomorskih in žandarmerijskih častnikov, za 1500 oseb pa sočasno odpravljene vse omejitve. Na seznamu tistih, ki so podpirali japonsko agresivnost, je ostalo še okroglo 15.000 oseb.

Berlin. — Vzhodnonemški predsednik Grotewohl je v parlamentu zagovarjal sovjetski predlog za sklenitev mirovne pogodbe z Nemčijo. Pozval je vlado v Bonn, da sprejme ta predlog in da prekine pogajanja z zapadnimi velesilami za sklenitev posebnih pogodb. Dejal je, da je treba v zedinjeno Nemčijo vključiti Posarje, na Vzhodu pa bi morala ostati v veljavni meja na Odri in Niži. Ponovil je izjavo, da vzhodnonemška vlada ne bo dopustila izvedbe preiskave komisije OZN, če so v Vzhodni Nemčiji možne svobodne volitve.

karske zadruga). Nižja Avstrijska pa ima 831 mlekarskih zadrug z 82.716 člani. Na Predarlškem pride na eno zadrugo 74 članov, na Nižjem Avstrijskem 99 članov, na Koroškem pa 1208 članov.

Na Predarlškem in Nižjem Avstrijskem so mlekarske zadruga prostovoljna združenja za medsebojno pomoč kmetov pri vnovčevanju mleka. Kmetje upravljajo zadrugo sami, nadzirajo njeno delo in sami merijo odkupovalcu mleko. Zadruga jim je opora pri določanju cene mleka in njegovem zanesljivem vnovčevanju ali predelavi, tudi če bi prišlo mleko v prsto prodajo in bi nastale težave glede vnovčevanja. Na Koroškem pa, kakor smo videli, tega ni.

Koroške mlekarske zadruga niso zadržna podjetja kmetov, temveč zadržna podjetja njihovih direktorjev in ostalih članov vodstva. Kmetje morajo dajati mleko, smetano pa posnemajo drugi. Tako se je n. pr. že večkrat javno govorilo, da je direktor celovške mlekarn inž. Rainer, ne da bi bil kmet, udeležen pri celovški mlekarski zadrugi z 800 deleži in to gotovo ne iz ljubezni do kmetov, temveč zaradi dobička, ki mu ga „zadruga“ daje.

Ureditev odkupa mleka zahteva na Koroškem radikalne spremembe. Ta je v interesu tako kmetov, kakor tudi potrošnikov mleka. Ob sedanji ultrabirokraciji v prometu z mlekom bodo po malem ostale mlekarnne prazne, potrošniki pa brez mleka. Koroške mlekarnne je treba decentralizirati. Sedanje zbiralnice mleka morajo prevzeti mlekarske dobavne zadruga, uprava pa spada v roke kmetov, kjer bodo kakor drugod merili mleko sami in dobili zani ceno po njegovi dejanski vrednosti.

KOLENDAR

Sreda, 19. marec: Jožef
 Četrtek, 20. marec: Aleksandra
 Petek, 21. marec: Benedikt

SPOMINSKI DNEVI

19. 3. 1908 — Rojen v Ukrajini Nikolaj Vasiljevič Gogolj.
 20. 3. 1828 — Rojen norveški dramatik Henrik Ibsen — 1925 Začetek kmečke vstaje v Bolgariji — 1944 Partizanska četa prekorala Dravo, skupno z domačimi jih je bilo 29.

ŠMARJETA PRI PLIBERKU

Komaj smo pokopali Jurjevo mater, o kateri smo pretekli teden poročali, in spet se je odprl grob. V sredo, dne 12. marca smo ob spremstvu sorodnikov in številnih sosedov iz Šmarjete in okolice zanesli na šmarješko pokopališče sosedovo Osrbano mater Margareto Zalesnik. Pokojna mati je bila tašča Jurjevega najmlajšega sina Jerneja, ki je poročil njeno hčerko Milko.

Z Milko je prišla k Osrbanu tudi njena mati, ki je bila prej najemnica male grofove kmetije pri Šteslnu na Belšaku. Na tisti mali gorski kmetiji so z vso skrbjo gospodarili in so se skromno a pošteno preživljali. Rada je tudi postregla gostom potnikom, ki so se oglasili mimogrede, ko so hodili na Sv. Mesto in pa na posestvo Živinorejske zadruge na Štubarjevo. Vedno je imela v zalogi dobro kapljico pristnega črničevca, ki se je prav dobro prilagel utrujenim in v poletni vročini pregretim potnikom.

Ta mati je torej potem s svojo hčerko Milko šla na njen novi dom, kjer je s svojo pridnostjo v neutrudnem delu krepko pomagala povsod, kjer je bilo potrebno. Pred nedavnim pa se je ponesrečila. Spodrsnilo ji je in je tako nesrečno padla, da je utrpela pretres možgan in kljub zdravniški pomoči ni več ozdravela in je poškodbam podlegla.

V njenem življenju tudi njej marsikatera bridkost ni bila prihranjena. Sama zavedna Slovenka je tako vzgajala tudi svoje otroke. In ni čudno da so zaradi pokončnega zadržanja njenega sina Petra posegli nacifašistični nasilniki tudi v njeno družino. V onem poletju leta 1943 so se znesli nad poštenimi in zavednimi našimi ljudmi v šmarjeških, belških in komeljskih hribih. Celotno vrsto kremenitih ljudi so med zasramovanjem in zaničevanjem aretirali in odgnali v zapore in kacete, iz katerih se deset moških ni več vrnilo. Pokončali so jih v taboriških smrti. Med temi so odgnali tudi sina pokojne Margarete Zalesnik, Petra. Zadnjič je videl sin svojo mater in za vedno se je poslovil od svojih domačih, sončnih hribov in temnih gozdov in nikdar se ni več vrnil. Tudi on je moral na nečloveški način položiti svoje mlado življenje na oltar lepše bodočnosti človeštva. Junaško je pokojna mati prenašala težko žrtev, krivcev pa ni nihče klical na odgovor.

Naj si spočije Osrbano mater v miru, preostalim pa odkrito sožalje!

Zaključek tečaja v Globasnici

Potrebi in težnji za gospodinjstvo izobrazbo je mogla v letošnji zimski sezoni Slovenska kmečka zveza v nekaterih naših vaseh ustreči. Pa je med našim kmečkim ženskim naraščanjem za to vrsto izobrazbe tudi veliko zanimanje. Še iz marsikaterega drugega kraja so izrazili željo, da bi jim priredila SKZ gospodinjstvi tečaj. Ti tečajni služijo napredku, izboljšanju in olepšanju življenja v kmečki hiši. Brez dvoma je važno, da zna gospodinja pametno porabiti živila in pripraviti iz sredstev, ki jih ima na razpolago, okusno jed, ne samo za praznik, temveč tudi za delavnik. Važna zadeva je tudi živiloznanstvo, to je sestava in izbira hranil, kakor najbolj ustrezajo zdravju in razvoju človeškega organizma. K temu spada tudi gojenje in uporaba zelenjave, ki se ponekod še premalo uporablja. Navsezadnje pa zavzema važen del gospodinjstvene izobrazbe tudi usposobljena spretnost v domači obrti, ročnih delih, kateri panogi posvečajo tečajni tudi potrebno paznjo.

Mnogovrstno je torej področje gospodinjstvene izobrazbe, ki ima namen dvigniti raven življenja na kmetih. Poleg tega pa v tečajih posvečajo tudi pozornost olepšanju kmečkega doma na primer gojenju rož, ki so od nekdanj okras hiše na vasi.

Tak tečaj so zaključili preteklo nedeljo, dne 16. marca, pri Šoštarju v Globasnici. Po nekaj tednih trajajočega tečaja so tečajnice povabile na zaključno prireditev, na razstavo kuharskih izdelkov in ročnih del, da bi se lahko sami prepričali o doseženih uspehih.

In zares, po maši, ko so razstavo odprle, so prihajali vaščani, očetje in matere, stari in mladi in občudovali množino in pestrost okusno razstavljenih izdelkov kuharske umetnosti in ročnih del. Z upravičeno pohvalo in priznanjem nikakor niso mogli štediti. V prvi vrsti velja priznanje spretni učiteljici tečaja, Milenki Galobovi, ki je založila za uspeh tečaja vso svojo sposobnost. Priznanje pa velja ravno tako tudi tečajnicam, ki so se po izjavi voditeljice zelo potrudile, da bi čim več pridobile na znanju. Učiteljica je znala vzbuditi zanimanje za stvarino, obenem pa si je s svojim nastopom in znanjem osvojila srca vseh tečajnic, ki jih je družila lepa tovariška vez, ki jih bo brez dvo-

ma vezala tudi po tečaju in se bodo gotovo tudi v bodoče še večkrat sestale.

Številni obiskovalci, ki so prihiteli tudi iz oddaljenih vasi, pa razstavljenih dobrot kuharske umetnosti niso samo občudovali, temveč so za oko in želodec vabljuje predmete tudi vse pokupili, čeprav jih ni bilo malo. Ravno tako so ugajali tudi izdelki ročnih del, ki so jih tečajnice prav okusno priredile.

Vsi so se lahko prepričali, da so bili dnevi tečaja dobro izrabljeni in je bil uspeh viden.

Popoldne pa je bila, kakor je pri nas ob takih priložnostih običaj, lepa in pestra ljudskoprosvetna prireditev, ki so jo tečajnice prav posrečeno pripravile. Bogat spored za prosveto in razvedrilo so nudile gostom, ki so napolnili Šoštarjevo dvorano. Dobro pripravljena veseligr „Boj za doto“ je vse razjasnila in razveselila. Domači moški zbor je postregel z izborom pesmi, ki so vse navzoče navdušile in šmihelski tamburaši so ustregli z lepimi glasbenimi vložki. „Lesičjakov prizor“, ki ga je priredila mati Matilda Košutnik, je pokazal življenje svojevrstnega in originalnega domačega ljudskega pevca. Tečajnice pa so podale še več prizorov in pesmi.

K besedi se je oglasil tovariš Tonči Schlapper, ki je v svojem govoru opozoril na nevarnost, ki grozi slovenskemu ljudstvu na Koroskem in poudaril potrebo po enotnosti in strajnosti slovenskega ljudstva. Željal je, da bi bila kulturna dejavnost Slovenskega prosvetnega društva „Matjaz“ tudi v bodoče še bolj aktivna, edina in slozna, da bi se „Matjaz“ res vzbudil. Končal je z besedami Ivana Cankarja:

„Ker narod potrebuje v teh težkih časih vse svoje sile, kliče vse in vsakogar! Če kdaj, v teh časih je potreba, da si zvesto pogledamo iz obraza v obraz, da si sežemo v roke, se strnemo v eno vrsto. — Strahopotec je, kdor zdaj trepeče, da bi se mu ob takim zblizanju morda ne odkrnila ta ali ona mrvice njegovih strankarskih načel in njegovega svetovnega nazoriranja. Prijatelji, zdaj gre za življenje in smrt! — Zdjaj je vrsta ena, je prapor en sam!“

Nedeljska prireditev v Globasnici je bila pomemben dogodek dejanske slovenske ljudske prosvete.

Št. Jakob v Rožu

Koncem meseca februarja je naš občinski svet, v katerem imamo tudi Slovenci svoje štiri zastopnike, razpravljal o letnem proračunu za leto 1951. Pregled občinskega gospodarstva v minulem letu, ki ga je predložil župan odbornikom v odobritev, izkazuje skupno 2.080.355 šilingov dohodkov in 2.029.770 šilingov izdatkov. Vsekakor so to številke, ob katerih se je le treba nekoliko zamisliti, pa čeprav naša občina ni ena izmed najmanjših.

Seveda moramo upoštevati, da je bilo s to za naše razmere in pojme skoraj velikansko vsoto tudi precej narejenega. Pomislimo samo na izgotovitev občinske hiše, ki je bila v glavnem zgrajena že v dobi prejšnjega občinskega sveta, kljub temu pa je bilo lani za dograditev oziroma za še manjkajočo opremo predvidenih

74.000 šilingov in je bila dobra polovica tega denarja porabljena samo za izboljšanje že obstoječe dovozne poti do občinske hiše. Prav tako je požrla velikanske vsote gradnja poslopja za požarno brambo, ki je bilo lani spravljenost še pod streho. Po načrtih bo poslopje letos dograjeno in smo radovedni že zdaj, kako bo služilo svojemu namenu. Šušlja se namreč, da bodo v novem modernem domu požarne brambe posebno dobrodošli tudi „schuhplattlerji“ s svojimi „heimabendi“, (mogoče pod imenom kakšne mladinske požarne brambe, kot je pri nas v Št. Jakobu svoječasnno že obstajala).

Ker se je delavnost v občini lansko leto precej razširila — poleg že navedenih gradenj je bilo precej ljudi zaposlenih tudi pri popravil

občinskih poti —, je bil nabavljen lasten tovorni avtomobil, ki pa je že takoj v prvih mesecih izredno težko obremenil občinsko blagajno.

Na uvodoma omenjeni seji občinskega sveta so poleg vprašanja izdatkov obravnavali tudi postavke pri dohodkih, ki so bile preteklo leto kar zadovoljive. Izkazalo pa se je tudi, da smo v naši občini izredno dobri odjemalci raznih pijač, saj je bila predvidena vsota iz davka na pijače prekoračena kar za več tisoč šilingov. Iz poročila so bili razvidni tudi dolgovi, ki jih imamo še iz leta 1949 oziroma 1950. Da bi jih končno poravnali, je občinski svet za lansko leto povzela zemljiški davek za 100 odstotkov. Ker so dolgovi kljub temu ostali, je slišati (ne uradno!) o novem zvišanju, tokrat baje za 400 odstotkov; govori se tudi o zvišanju obrtniškega davka, ki je že zdaj prava zakladnica za občinsko blagajno.

Številni v proračunu so začudile tudi odbornike, posebno še vsled tega, ker obračuni posameznih gradbišč niso dovolj detajlirani. Zato so predlog slovenskega zastopnika, da bi predložili podrobno izdelano poročilo vsaj o enem objektu, na seji odobrvali vse frakcije in je občinski svet preložil razpravo o lanskoletnem proračunu na pozneje. Prav tako so preložili tudi vprašanje zvišanja odškodnine županu, ker njegova plača baje že zdaj presega predpisano vsoto.

LOVANKE PRI DOBRLI VESI

V Lovankah je pred kratkim umrl v sedemdesetem letu svoje starosti Božičev oče. Z delom svojih rok se je v pomočjo svoje delavne žene preživljal in skrbel za družino, tri fante in eno hčerko. Svoje otroke sta z ženo vzgajala v zvestobi do lastnega naroda. Dva sinova študirata v Ljubljani.

Ob številni udeležbi žalnih gostov smo pokojnega Božičevega očeta spremili na njegovi zadnji poti na njivo miru v Dobrli vesi. Žalostnim preostalim, ženi in otrokom izrekamo naše odkrito sožalje!

PLIBERK

Vestni in pravi lovci v letošnji hudi zimi niso pozabili divjačine. Sočutje so imeli z divjačino, ki si v visokem snegu ni mogla pomagati nikamor in ji je grozil pogin zaradi lakote. Temu so skušali mnogi lovci odpomagati na ta način, da so polagali divjačini krmo, kjer koli so smatrali za potrebno. Med temi plemenitimi lovci je tudi Albin Tomič, poslovodja mizarškega podjetja pri Mlinarju v Pliberku, ki je tudi skrbel za divjačino.

Zaradi obilnega snega pa se je moral poslužiti za visoki sneg primerne prometenega sredstva smučki, ko je neki dan preteklega tedna šel pogledat, če je divjačina že pospravila krmo. Ko se je vračal se je z nekim drugim smučarjem še nekoliko vozil. Pri tem pa je imel nesrečo, da se mu je odklopila ena smučka ter je padel, pri čemer si je dvakrat zlomil nogo. Prepeljati so ga morali v bolnišnico v Celovec. Značilno je, da je ta primer drugi, ki se je letos primeril pri Bruckenwurtu, ker si je pred nekaj tedni Mlinarjev sin, učenec glavne šole Manfred, z istimi smučki pri smučanju zlomil nogo.

IVAN MATIČIČ:

Moč zemlje

PRIPOVED VASI

21

Pa je šla še Kapunka na njivo in obstala: Špi? Čudno. Utrujen je, izmučen, Bog ve, koliko dni že ni spal. Ni čudno. — Stopila je bliže, znova obstala: A on je dvignil glavo, zastokal kakor bi umrl... „Jezus!“ je kriknila, narahlo kriknila, kakor bi jo zlomilo; iz očesnih jamic se je cedila Kapunu krvava voda... Kapunka je ohromela, ni jokala ne vpila, samo klonila je k tlom, kakor broma...

A cvetnik je brstel bujen, deviški, večno mlad... Ni se menil za jad, ne za plat zvona, ne za pomor Otav... Ovčad se je krotka pasla v gmajni.

V.

Pa se je zopet prevrglo.

To pot čudovito in silno. Kakor bi sama zemlja bruhnila iz sebe poslednjo moč. V tunelu in v brdih se je nabrala sila, vrelo je iz ulnjaka. Bili so kranjski krvavduši, prihiteli v bran fantje iz zelenega Štajerja, gadi od Soče, od morja, med njimi pa Srbi... Pa je bruhnilo iz tunela, v višini se usulo, kakor bi se gora raztrgala. In krščeni zlomki so se zagnali v dan in v zemljo, da so se gore zazibale. In so lomastili, nemilostno drli naprej, ramo ob ramo, samo naprej... Tu in tam je kdo pljunil pred njimi, bežeč, se niso niti ozrli. Kar naprej,

preko Otav, skozi pomor... Niti oddiha ne, niti pogleda v stran, kar naravnost presekali Dravo. Zaječal je plat zvona, sirene so vreščale, klicale v bran, a ni zaleglo nič, kakor bi krehali v morje. Izpodmolato so gledali zlomki, trdi kot gora, prežali samo na ravs in osvetlo. Naprej, naprej! Povodenj je lomastila proti Celovcu...

„Himmelgott! Serben!“ Bežalo je iz mesta vse, kar leze in gre. Neugnanci so vdrli v Celovec. In še naprej se spustili, naprej je valovito žitno klasje, na tisto tiho raven, na ono osmaljeno polje, na ono bujno, ki je molčalo vekove, ždelo v dremotnem snu, ugrabljeno mrlo... In so zarajali zdravi sinovi skozi oživljeno ravan — in Gospa sveta se je prebudila. Zadržela je plaha nevesta, nagnila se tih, zala, zdrava Gospa sveta... In zvon se je zbudil v linah, zapel hvalnico, pel rjovel v vekove...

Otave so se pa komaj omajale. Ljudje so bili ubiti, topi: seme ni vzkliko — pa niso imeli nade v žetev; spričo samih porazov, iznenadenje niso več verovali v zmago... Ali zdaj je tu, močna, resnična zmaga, Otave ne bodo več padle. — Mogoče, ali tako malo verujejo.

Gospod Šporn je pa veroval in se je zganil, poražen, bolan. Pa je šel k župniku, k Vrbniku, do vseh sosedov, saj so tako krotki, tako skromni ti Otavci, zmeraj dovzetni za prijazno besedo. — Kaj bi se ravšali za to preklicano svovenjo reč, jih je nagovarjal. Naj bi se kar sporazumeli, lepo in pametno se pomenili, pa bo ravsanja konec. Ti preklicani Kranjci so na-

pravili zdražbo. Ali ti se nimajo vtikati v te zadeve. Otave naj ostanejo kakor so bile, bo najbolje in pametno. Čemu bi se kregali z Bogom in cesarjem, vsakomur svoje. Meja naj ostane za Temnim borštom in nad Gabrovim bregom, Otavam, kar je otavskega, za drugo se Šporn ne meni. Njegova ovčad naj se mirna pase, kakor se je.

Otavci so ga samo poslušali pa niso rekli ne bev ne mev. Kar če, naj se zgodi, samo Otavce naj pustijo pri miru. Šporn je pa šel h gospodu na Zihpolje. Gozde imata oba, močne gozde in grunte, gospod grof jih ima še več. Treba bo nekaj ukreniti, Kranjci in Srbi ne smejo pogoltniti gruntov! — In gospod Zihpoljski je uvidel nevarnost in se podal v Celovec, od tam naravnost na Dunaj. Gozdovje je gozdovje, grunti so grunti, ne morejo se deliti, se ne smejo, za nobeno ceno! Koroska Koroscem, naj velja kar hoče! Meja se ne sme pomakniti v deželo, Kranjci morajo ven! Gospod Zihpoljski je imel veljavo, je nekaj pomenil. Kadar je on samo mrduil, je zaleglo več, kakor bi se vsi kovači in Paškali prekucavali na glavo. Zihpoljski gospod pa Šporn, dva veljaka, njuna beseda je držala kakor kavelj.

In Otavam se niti sanjalo ni, kako se zanima zanje svet, kako radi njih kašlja, kako revska spričo drzkih zlomkov, ki so zasedli Gorotan. Pa so kar krehnili veljaki v Parizu — in zlomki so morali ven. Doli od Svete Gospe, ven iz Celovca, ven iz Temnega boršta, ven prav do tunela, odkoder so se znesli. In Otave so bile znova poražene, ukanjene kar na lepem. Gos-

pod Silan se je zaganjal skozi vas, besen, od hiše do hiše: tako ne gre, tujina nima pravice, Otave se morajo upreti! — Nu, saj bi se, samó kako, kaj naj ukrenejo? — Karkoli, upreti se, upreti se vsemu svetu! — Križani Jezus!

Skozi Otave je zdrknil avtomobil in obstal pred Špornovo hišo. Izstopili so gospod Zihpoljski pa tuji oficirji, visoke sarže. Gospod Šporn je prihitel in povabil na prigrizek prijazne gospe, tuje, nepoznane. Saj Špornova hiša je bila gostoljubna. Ljudje so se pa zbirali okrog avtomobila in ugibali, kaj to pomeni. Pa se je razkorajil Špornov Paškal, kakor sam general se je postavil pred hišo:

„Špetira bo konec, vam rečem, konec! Ti bodo dro napravili red“, je kavnil s palcem čez ramo. „Ameriška misija! Prav iz Amerike je prišla na Otave, da veste.“ „Hm, kaj išče tu“, „Kaj išče? Vas prav gvišno ne. Za tače kanalje se tači gospodje ne zmenijo, za čuše dro ne. Špetira bo konec, kar jezik za zobe, to vam povim!“

Gospodje so jo odrinili, ljudstvo se je razšlo. In svet je kašljal, kolebal — pa sodil in razsodil: Gorotan se ne sme podreti! Ljudje naj odločajo sami, po mili volji naj odločijo, naj glasujejo: žele sem ali tja. Mejo naj si zasekajo sami.

Otave so osupnile. Da bi glasovali? Čemu? Špornovih je toliko in toliko, sešteje se na prste. Ti naj glasujejo, kamor jih žene, Otavcev ne briga, Bog ve da ne. Saj je jasno, škoda besede. Špornovi naj gredo kamorkoli, Otavcev ne briga.

Možnosti uporabe sladkorja

Nekateri znanstveniki imajo vsakogar, ki uporablja sladkor samo za slajenje jedi, za zastarelega. Iz sladkorja lahko delajo prvovrstno loščilo. Izpremenijo ga lahko v bencin. Kadimo ga v cigaretah. Iz njega lahko izdelujejo gumijaste pete. Vse to in še mnogo drugega lahko delamo iz te potrošne dobrine, ki jo uporabljamo vsak dan.

Loščilo iz sladkorja je nov izdelek, ki ga imenujejo allyl sucrose. Po dolgih raziskavanjih sta ga odkrila dva kemika, ki sta zaposlena v vzhodnem regionalnem laboratoriju ameriškega poljedelškega ministrstva. Allyl sucrose je težka, svetlorumena tekočina, ki se pri segrevanju in ob dotiku z zrakom strdi v neraztopljivo prozorno smolo. Porablja jo za prevleko tal, sten, oprave in drugih lesenih izdelkov. Ta novi izdelek je zelo trd, ima lep sijaj in je sila odporen proti razpokanju, kljub temu pa dovolj prožen, da ga lahko uporabljajo pri delih, kjer bi kaka druga plastična snov ne bila primerna, ker bi razpokala. Poleg tega ne propušča vode, toplote in je odporen proti razjedalnemu učinku kislin, maščob in alkohola. Očala za varilce, ki jih prevlečejo z allyl sucrose, lahko uporabljajo 400 ur, medtem ko postanejo običajna očala te vrste že po 100 urah neuporabna.

Ce ima cigareta, ki jo kadiš, sladak okus, je temu vzrok sladkor, ki ga vsebuje. Pri navadnih lahkih vrstah ameriških cigaret odpade na sladkor od 10 do 25 odstotkov njihove teže. V letu 1948 so ameriške tobačne tovarne porabile približno 12 tisoč ton prečiščenega sladkorja. Zgoč okus cigarete povzroča alkalij. Če bi cigareta ne vsebovala sladkorja, bi bila grenka. Sladkor, ki je v cigareti, se izpremeni v organske kisline, ki nevtralizirajo amoniak in alkalične snovi, ki se razvijajo pri izžigevanju in da tako cigareti prijeten okus.

Sladkor, ki je za nas važna hrana in zdravilo, nam bo morda nekoč dajal neizčrpno količino bencina. Raziskovalci tehnološkega oddelka ustanove Carnegie so izjavili, da bodo s posnemanjem dela narave lahko ustvarili trajne vire bencina in premoga, katera bodo pridobivali iz sladkorja in škroba rastlin. Iz 100 ton posušenega sladkornega trsa bodo lahko pridobili 13.410 litrov bencina, 15.435 litrov dobrega strojnega olja in 5.445 litrov olja za maziva, poleg 8.45 ton surovega sladkorja. Razpoložljivost te surovine je zelo velika. Leta 1946 na pr. so imele ameriške tovarne med svojimi odpadki 260 milijonov ton surovega sladkornega trsa, s katerimi bi bili lahko založili z bencinom vse ameriške osebne in tovarne avtomobile za dobe enega leta.

Mnogostranska uporaba sladkorja je toliko bolj važna, ker so industrijski kemiki ugotovili, da po razpoložljivosti prednjači med vsemi čistimi organskimi kemikalijami. V Združenih državah ga pridobivajo vsako leto približno 6.350.260 ton. Poleg tega pa lahko pridobivajo iz sladkorja še kakih 250.000 stranskih proizvodov. Če upoštevamo, da je sladkor kot surovina sila cenen, se ne bomo čudili, da so v zadnjih dvajsetih letih razni zasebni in državni industrijski laboratoriji vztrajno preučevali možnost, ki jih nudi za industrijsko uporabo.

Od leta 1929 so v Združenih državah podelili več kot 200 patentov za predelovanje sladkorja in njegovih stranskih proizvodov in plastične in druge snovi. Mnogo izmed teh šele preizkušajo v laboratorijih, nekatere pa že izdelujejo. Mlečna kislina, ki jo dobivajo pri čiščenju sladkorja, je podlaga za alkinde smole, ki jih potrebujejo pri izdelovanju barv za avtomobile. Iz mlečne kisline so ameriški kemiki, ki delajo v vzhodnem regionalnem laboratoriju izdelali nov umetni gumi, katerega imenujejo „lactoprene“. Iz lactoprene delajo gumijaste pete, zamaške, gumijasti cement in na stotine drugih izdelkov.

Poleg tega se je znanstvenikom tudi posrečilo,

da iz sladkorja pridobivajo nadomestke za beljakovine, kot na primer za meso. Za ta raziskavanja se zlasti zanimajo britanski znanstveniki, ker ima britanska Zapadna Indija izdaten presežek sladkorja. Uspeh na tem tonišču bi bil toliko bolj važen, ker je to področje preobljudeno in bi tako lahko izboljšali prehranjevalne razmere prebivalstva. Sladkor uporabljajo tudi za pridobivanje drozja, „torula utilis“, ki je podobno navadnemu kvasu. Glivice tega drozja se v devetih urah pomnožijo 64-krat.

Pri poskusni postaji na Jamaiki, katero podpira britansko ministrstvo za znanstvena in industrijska raziskavanja dodajajo raztopini melase dušik. Melasa je kot znano, stranski proizvod pridobivanja sladkorja iz sladkornega trsa. Sladkorno drozje izpremeni melaso v živilo, ki vsebuje približno 50 odstotkov beljakovin in je bogato na vitaminu B. To živilo ima obliko prahu mlečnobelega barve, po okusu pa spominja na meso. Uporabljajo ga lahko kot primes h krušni moki, za razne juhe in

za pripravljanje drugih jedi in zelenjav. Približno 17 dkg prahu vsebuje količino beljakovin in vitamina B, ki jo dnevno potrebuje odrasel človek.

V britanski Zapadni Indiji že obratuje nekaj tovarn, ki pridobivajo dnevno več kot 225 kg tega novega živila. Podobne tovarne zidajo tudi v Portoriku, v Južni Ameriki in v Južni Afriki. Po sedanjih cenitvah bo 1 kg tega novega hranila stal okoli 20 centov. Širšo potrošnjo ovira trenutno njegov okus, vendar pa bodo to zapreko nedvomno premostili. Danes poznamo nekaj stotin drozjev z izpremembami, ki jih je mogoče doseči z rentgenskimi žarki, bodo lahko poljubno izpremenili njihov okus. Sladkorno drozje bo potem lahko postalo svetovno važna potrošna dobrina, ki bo odstranila nevarnost, da bi človeškemu rodu primanjkovalo hrane.

Izpreminjanje sladkorja v plastično snov, bencin, lošč, mesni nadomestek in druge dobrine, nam priča o mogočnosti ustvarjalnih moči moderne znanosti.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Cetrtek, 20. marec:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Nasvet v življenjskih vprašanjih — 11.00 Šolska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 14.30 Poročila. Objave. Za naše malčke — 15.00 Šolska oddaja — 17.10 Popoldanski koncert — 18.30 Mali večerni koncert — 20.15 Radijski oder.

Petek, 21. marec:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 7.15 Pestra glasba — 8.30 Pozdrav zate — 10.45 Za podeželsko ženo — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 14.30 Poročila. Objave. Komentarji. Mogoče vas zanima... — 16.00 Pevska ura — 16.30 Gore in mi — 18.40 Športna poročila — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 Pestra muzikalična ura.

Sobota, 22. marec:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 8.30 Kaj kuham danes? — 8.45 Iz slovenske literature zakladnice — 10.45 Veder dopolne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 13.45 Tukaj govori UNESCO — 14.30 Zeli si kaj! — 15.15 Kulturno zrcalo tedna — 18.30 Koncertna ura — 20.15 Športna poročila — 21.20 Glasba dobre volje.

RADIO LJUBLJANA

Cetrtek, 20. marec:

5.30 Pester glasbeni spored — 12.00 Slovenske orkestralne skladbe — 13.15 Želimo vas razvedriti — 14.00 Jezikovni pogovori — 15.30 Zeleni ste — poslušajte! (resna glasba) — 16.00 Kulturni pregled — 17.30 Oddaja za ženo — 18.00 Po različnih platih o raznih stvareh — 18.15 Pojejo pionirski zbori — 18.35 Okno v svet — 18.45 Na harmoniko igra Rudolf Pihl — 20.00 Domače aktualnosti.

Petek, 21. marec:

5.30 Pester glasbeni spored — 6.35 Gospodinj-ski nasveti — 12.40 Zabavna glasba — 13.00 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 14.00 Melodije po vašem okusu — 15.30 Zeleni ste — poslušajte! (operna glasba) — 17.30 Narodne pesmi poje Franc Koren, s harmoniko spremlja Avgust Stanko — 18.00 Baletna glasba — 18.20 Za pionirje — 20.00 Tedenski znanje-politični pregled.

Po svoji vesti naj preudarijo, čisto svobodno se odločijo; se tudi izselijo, ako jih je volja, nihče jim ne brani.

In se je pričelo natezavanje. Otave so padle pod svetovno okrilje, radi reda in radi svobodne volje. Svetovne sile so se brigale zanje, najvišje sile, nezmagane; Otave treba postaviti na svobodne noge, da ne bodo oklevale in mahedrale kakor neboljeno tele. Otave naj bodo čiste kakor deviška nevesta brez dote, brez jutrine, samo deviška in zala...

Pa so prihajali snubci. Od vseh strani so se zglaševali. Od kranjske strani so prihajali podnevni, s pušeljci, z barigلامي vina, z viržinko pa s harmoniko. Od celovške strani so se prihulili ponoči, brez vina, brez vsega; tiho se priplazili nevesti pod okno, sladko ji žebrali na srce, pa bili tožni do solz...

Na Otavah se je pričelo življenje, kakršnega niso bili ljudje pomenili. Snubcev je bilo več in več, veselih, drzkih, pa so brenkali nevesti na srce, nosili ji darov v preobilju: Kranjci bele moke, klobas, vina, veselja pa zdravih kletvic, čednih šaljk in zbadljivk; celovški polna nedra rev in težav pa vzdihov, obljub in globokih pogledov... Dan in noč je vrvelo na Otavah, samo snubljenje, gostije, muzike, samo življenje. Po doti ni vprašal nihče, ne po bali ne po jutri. Saj je nevesta tako blaga in vdana, ni ji treba niti rajniša dote, vsega bo primožila v izobilju. Na Otavah bo zorola sama pšenična pogača, niti ajdova več, samo pšenična, kar iz tal bo poganjala kakor koruza. (Dalje)

DODELITEV SEMENA JARIH ŽIT

Poljedelski oddelek Deželne kmetijske zbornice razglša, da kmetovalci lahko do najpozneje 25. t. m. naročijo pri pristojni kmetijski zadrugi (ali pooblaščen semenski trgovini) plemenito seme jarih žit.

Vsled silnega pomanjkanja semenja v vsej Avstriji je mogoče dodeliti posameznim gospodarjem le eno petino površine, namenjene za setev pšenice, ječmena ali ovsu. Pa tudi tem poljedelcem je mogoče dodeliti samo v okviru razpoložljivih zalog. Izjemo je mogoče napraviti edino pri poljedelcih, ki razmnožujejo žito v semenske namene, ki so bili posebno močno prizadeti po toči ali povodnji in kateri imajo uvedeno že tako intenzivno stalno menjavo semenja, da bi bila setev na njihovem posestvu vsled nedodelitve plemenitega semenja ogrožena.

Cena originalnega semenja jarih žit je za 100 kg od 290 do 330 šilingov.

KONTROLA NA SEMMERINGU

Generalna direkcija avstrijskih zveznih železnic javlja: od nedelje 9. marca izvršujejo sovjetski organi kontrolo potnikov na osebnih vlakih avstrijskih zveznih železnic na kolidvoru Semmering in ne več, kakor do tedaj na južnem izhodu semmerinškega predora. Pri vlakih, ki prispejo v smeri iz Dunaja v Semmering, lahko potniki takoj po prihodu vlaka izstopijo. Osebe, ki nastopijo vožnjo v Semmeringu, morajo takoj po prihodu vlaka vstopiti. Ko se prične kontrola, ni več dopustno izstopiti iz vlaka.

Pri vlakih, ki dospejo od juga, se prične kontrola takoj po prihodu. Vstopiti ali izstopiti je dopustno šele po končani kontroli.

V interesu potnikov samih je, da se točno držijo predpisanih odredb, ker na ta način preprečijo nepotrebne zamude. Potniki naj že prej pripravijo izkaznice, da jih morejo pri prihodu kontrolnih organov takoj pokazati.

KOROŠKE PLEMENSKE KOBILE ZA ITALIJO

Koroški konjerejski zvezi je uspelo prodati v Italijo 30 plemenskih kobil visoke kakovosti od 3 do 6 let. Kobile so najprej razstavili na velesajmu v Veroni in šele potem so jih oddali na kupce. Povprečna cena za kobilu je znašala 9.400 šilingov. Sklepajo, da se je ta kvalitativno visoko stoječa kolekcija noriških kobil med drugimi pasmami iz vseh dežel Evrope na razstavi v Veroni uveljavila in pričakujejo, da se bo za vzrejo teh odprlo novo prodajno področje.

IZSELJEVANJE IZ AVSTRIJE

Po uradni statistiki se je leta 1951 880 avstrijskih državljanov izselilo. V prvi vrsti so se izseljevali v Švico in sicer 52% in v Kanado 29%. Nadaljne izseljenjske dežele so Avstralija, Velika Britanija, Združene države Amerike, Brazilija in Švedska. Večji del avstrijskih državljanov v Švici je zaposlenih v gospodinjstvu.

TIHA VOJNA MED ŽELEZNICO IN AVTOMOBILOM

V državah Zapadne Evrope, zlasti v Zapadni Nemčiji se v zadnjih letih opaža vedno hujše tekovanje med podjetji, ki prevažajo blago s tovornimi avtomobili in med železnicami. Četudi železnice z največjo skrbjo urejajo in izboljšujejo vozne ređe, udobnost vagonov, znižujejo tarife je dejstvo, da vedno večje število podjetnikov raje uporablja tovarne avtomobile, ker so pač bolj praktični. Blaga namreč ni treba pretovarjati, temveč gre lahko naravnost iz tovarne do koristnika, poleg tega pa prevoz ni vezan na vozni red. Takšni ugodni pogoji so povzročili velik napredek v gradnji tovornih avtomobilov. Medtem ko so še pred 50 leti imeli največji tovornjaki nosilnost samo ene tone, prevažajo danes veliki avtomobili s prikolicami tudi do 25 ton tovora. Podjetji, ki se bavijo s cestnim prevozom, je v Zapadni Nemčiji nad 14.000, le-ta zelo odzveajo dohodke državnim železnicam.

Seveda se železniška uprava proti svojemu tekmeču bori z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Tako n. pr. uvajajo sedaj v Zapadni Nemčiji tako imenovane transporterje. To so posebni avtobusi, ki se z malenkostnimi spremembami preurejajo, tako da lahko vozijo po železniških tirih; torej nekakšna železniška dvoživka. Tudi skuša železniška uprava čim bolj opravičiti cestne prevoze z lastnimi avtomobili. Vendar pa železnice v mnogih primerih obratujejo z izgubo, k čemur zlasti pripomore majhna zmogljivost prevoznih sredstev. Dejstvo je namreč, da prepeljejo zapadnonemške železnice okrog 800.000 ton tovora na dan — in ravno toliko lahko dnevno prepeljejo tudi tovorni avtomobili. Četudi je le-tih manj, so pa zato hitrejši in bolj okretni. Edina prednost, ki jo ima železnica, je ta, da potrebuje za omenjeno količino tovora, manjše število delavcev in uslužbencev; med tem ko je na vlaku, ki nosi 210 ton blaga, 4 do 5 ljudi. sta na tovornjaku, ki nosi 25 ton blaga, dva človeka; torej razmerje 1:4. Vendar tudi ta prednost ne varuje železnic pred izgubo. Da bi izgubo odpravili, so nemški inženirji izdelali načrt, ki ima skoraj sto zamisli in katere naj bi zapadnonemskim železnicam pomagale iz omenjenega položaja. Med temi je glavna zamisel odpuščati skoraj 50.000 uslužbencev, katere naj bi zamenjali stroji in boljše organizacija dela.

„Naša knjiga“

vam dobavi:

F. Bevk: Pastirci, ilustr. mlad. knj. 160 str. vez. ppl. 4.50
Tolstoj: Peter Veliki. 840 str. vez. pl., 2 dela skupno . . . . 36.—
Preferen: Poezije, 232 str. vez. pl. . . . 7.50
„Naša knjiga“, Celovec, Gasometerg. 10

Praktični nasveti

Ko umivaš stekleno posodo, prideni vodi nekoliko kisa in posoda se bo zelo lepo svetila.

Rjaste madeže na perilu odstraniš, če jih nekaj časa namakaš v kislem mleku.

Če so čevlji trdi od moče, jih izmij s toplo vodo in jih namaži z ricinovim oljem.

Če je tvoje kuhinjsko pohištvo belo prepleškano, odstrani madeže z mlekom.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopisni naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.